

Jaarverslag 2011 Stichting Lezen

Inhoudsopgave

Vooraf	3
Inleiding	4
Doelstelling en taken	4
Beleid: 2010 in hoofdlijnen	5
Activiteiten en projecten	8
Voor- en vroegschoolse periode: 0-6 jaar	8
Educatie en deskundigheidsbevordering	8
Afstemming en coördinatie	9
Gerealiseerde projecten	9
Primair onderwijs: 6-12 jaar	10
Educatie en deskundigheidsbevordering	10
Afstemming en coördinatie	10
Gerealiseerde projecten	11
Voortgezet onderwijs vmbo, havo, vwo: 12-18 jaar	11
Educatie en deskundigheidsbevordering	12
Afstemming en coördinatie	12
Gerealiseerde projecten	12
Kenniscentrum en onderzoek	16
Leerstoel leesgedrag	16
Onderzoek	16
Publicaties	19
Kenniscentrum	20
Conferenties, symposia en beurzen	21
Kunst van Lezen	23
Organisatie en financieel beleid	24
Financiën	24
Bestuur	24
Samenstelling van het bestuur	24
Samenstelling van het bureau	25

Vooraf

“Je bent geen nerd als je leest”. Deze gedachte kracht bijzetten was voor acteur Sergio Hasselbaink één van de redenen om als bekende Nederlander jongeren uit te dagen mee te doen aan *De Weddenschap*, het nieuwe leesbevorderingsproject speciaal voor vmbo-leerlingen. Eind 2011 waren ruim 3000 jongeren de weddenschap aangegaan om in zes maanden tijd drie boeken te lezen. Veel scholen weten *De Weddenschap* handig te combineren met andere leesactiviteiten als *De Jonge Jury* en lezen voor de eindlijst of het fictiedossier. *De Weddenschap* zette jongeren aan tot enthousiast lezen, vooral boeken over dingen die waar gebeurd zijn.

De Weddenschap is als nieuw leesbevorderingsproject in september 2011 gestart. Ook op andere terreinen was Stichting Lezen in 2011 volop in beweging.

In mei 2011 zijn wij verhuisd naar het Letterenhuis aan de Nieuwe Prinsengracht 89 in Amsterdam. Dit pand delen we met het Nederlands Letterenfonds en Schrijvers School Samenleving. De letterenorganisaties streven ernaar ook gezamenlijk een rol te vervullen tussen auteur en lezer.

Bij de uitvoering van het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen werkten Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken ook in 2011 nauw samen. De goede resultaten van Kunst van Lezen waren voor het kabinet aanleiding om het leesbevorderingsprogramma de komende jaren voort te zetten. Dit is niet in de laatste plaats te danken aan de helaas op 23 augustus 2011 overleden Paul Knuijt, plaatsvervangend hoofd van de afdeling Letteren en Bibliotheken van het Ministerie van OCW. Paul Knuijt was een zeer sympathieke man met goede ideeën en daadkracht op het terrein van leesbevordering en leesplezier. Hij heeft veel voor Stichting Lezen en de leesbevordering betekend en stond aan de wieg van Kunst van Lezen.

In 2011 was tot slot veel aandacht van bestuur en bureau gericht op de voorbereiding van de beleidsperiode 2013-2016. Het beleidsplan *Naar een integrale aanpak van leesbevordering* is begin 2012 naar het ministerie van OCW gestuurd.

Met trots doen wij verslag van de vele activiteiten op het gebied van leesbevordering, literatuureducatie, onderzoek en informatievoorziening die Stichting Lezen als kenniscentrum voor leesbevordering in 2011 heeft gestimuleerd en ondersteund. In 2011 is sterk ingezet op deskundigheidsbevordering, heeft Kunst van Lezen niet alleen voet aan de grond gekregen, maar ook uitzicht gekregen op een nieuwe vierjarige periode. Er is hard gewerkt aan onderzoek en de verspreiding van onderzoeksresultaten én aan bestaande en nieuwe projecten die het lezen en de leescultuur stimuleren. Wij wensen u veel leesplezier.

Namens bestuur en medewerkers,

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

Inleiding

Stichting Lezen is de landelijke organisatie voor leesbevordering en literatuureducatie. Stichting Lezen levert een bijdrage aan het verbeteren van het leesklimaat en de leescultuur, als onderdeel van het algemene lees- en literatuurbeleid van het ministerie van OCW.

Sinds 2009 bestaat de landelijke culturele basisinfrastructuur onder verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid. Stichting Lezen heeft als ondersteunende instelling letteren binnen die basisinfrastructuur een specifieke taak met betrekking tot leesbevordering en vervult een aantal zogenoemde besteltaken: educatie, informatie en reflectie, documentatie en archivering, afstemming en coördinatie, (inter)nationale vertegenwoordiging en promotie van de sector.

Als initiator, aanjager en controller van leesbevorderingsprojecten stimuleert Stichting Lezen - ook in financiële zin - vernieuwende initiatieven, methodieken en instrumenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie en stemt bestaande activiteiten op elkaar af. Ook het stimuleren van onderzoek en de verspreiding van onderzoeksresultaten behoort tot het werk van Stichting Lezen. De belangrijkste doelgroep is de jeugd van 0-18 jaar. Deze doelgroep wordt voornamelijk bereikt via intermediairs als ouders/verzorgers, bibliothecarissen en docenten.

Stichting Lezen baseert haar werk op het door haar ontwikkelde concept van de doorgaande leeslijn 0-18. Voor alle kinderen dient er gedurende hun hele onderwijs carrière, hoe die er ook uitziet, ononderbroken aandacht te zijn voor lezen via een aanbod van (educatieve) activiteiten die bijdragen aan leesplezier en literaire vorming.

Stichting Lezen geeft vorm aan de doorgaande leeslijn door stimulering van nieuwe initiatieven, beheer van landelijke projecten, onderzoek en communicatie met verschillende doelgroepen.

Doelstelling en taken

In de statuten is de doelstelling van Stichting Lezen als volgt omschreven:

Stichting Lezen stelt zich ten doel het lezen te bevorderen in de meest ruime zin des woords in de Nederlandse en in de Friese taal. Gegeven de besteltaken heeft Stichting Lezen in het (herziene) beleidsplan 2009-2012 voornemens geformuleerd met betrekking tot voor- en vroegschoolse educatie, primair onderwijs, voortgezet onderwijs, onderzoek, kenniscentrum, en het programma *Kunst van Lezen*:

- afstemmen en coördineren van leesbevorderende initiatieven;
- het stimuleren van ontwikkeling, implementatie en duurzame toepassing van instrumenten en methodieken met een leesbevorderende werking;
- het bevorderen van deskundigheid op het terrein van (voor)leesbevordering en literatuureducatie;
- het (laten) verrichten van onderzoek en het verspreiden van de onderzoeksresultaten onder relevante doelgroepen;
- de verdere uitwerking van een integrale doelgroepenstrategie: een 'doorgaande leeslijn' voor de doelgroepen 0-6 jaar, 6-12 jaar en 12-18 jaar;
- het ontwikkelen en uitvoeren van een communicatiestrategie;
- het benutten van de mogelijkheden van traditionele en nieuwe media.

Beleid: 2011 in hoofdlijnen

Stichting Lezen functioneert op landelijk niveau als aanjager, regisseur, (mede)financier en eigenaar van leesbevorderingsactiviteiten. Op deze manier levert Stichting Lezen een bijdrage aan het ontwikkelen en onderhouden van een goed leesklimaat in Nederland.

Evenals voorgaande jaren werden in 2011 tal van activiteiten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie gestimuleerd en ondersteund. De volgende projecten (per doelgroep) verdienen aparte vermelding.

Doelgroepen

Naast de inspanningen voor De Nationale Voorleesdagen en de ontwikkeling van het project *BoekStart* in het kader van Kunst van Lezen is voor de doelgroep voor- en vroegschoolsgewerkt aan *BoekStart* in de kinderopvang, dat als doel heeft met behulp van de bibliotheek het voorleesklimaat in kinderopvang en peuterspeelzalen te versterken. In 2011 is ook uitvoering gegeven aan een traject om docenten van roc's te ondersteunen bij het onderwijs over leesbevordering in de opleidingen pedagogisch werker en onderwijsassistent. Verder verleende Stichting Lezen inhoudelijke en financiële ondersteuning aan *Entoentoe*, een maandelijks tijdschrift met voorleesteksten voor ouders van jonge kinderen en professionals in de kinderopvang.

Voor de basisschoolleeftijd blijft De Nationale Voorleeswedstrijd, met een jaarlijks geregistreerd bereik van circa 80.000 kinderen, een niet weg te denken en belangrijk project voor de doelgroep. In 2011 vond in het kader van Kunst van Lezen de eerste voorleeswedstrijd voor pabostudenten plaats. Dertig pabo's deden in deze pilot mee. De belangstelling voor de Voorleeswedstrijd Pabo's in 2012 is boven verwachting groot. In 2011 lag het accent van de activiteiten voor het primair onderwijs vooral op het scheppen van optimale condities voor leesbevordering binnen de school: opleidingen tot leescoördinator, de verdere uitwerking van een digitale doorlopende leeslijn en het stimuleren van structurele samenwerking tussen bibliotheek en basisschool.

Voor de doelgroep voortgezet onderwijs bestaat een aantal jaarlijks doorlopende projecten. De Jonge Jury kent een toenemend aantal deelnemers. Het belang van de prijs blijft onverminderd groot. Ook De Inktap, de literaire prijs van jongeren voor één van de winnaars van de drie landelijke literatuurprijzen, spreekt steeds meer jongeren en hun docenten aan. In 2011 vond de *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*, waartoe Stichting Lezen samen met het Nederlands Letterenfonds het initiatief heeft genomen, voor de tweede keer een aandachtig publiek van lezers en pers. De *DJP* blijkt in een behoefte te voorzien. In 2011 is er verder veel aandacht besteed aan de uitbreiding naar meerdere provincies van de succesvolle voorleeswedstrijd voor brugklassers *Read2me!* en aan de mogelijkheden voor interactief voorlezen in het vmbo. In september 2011 ging speciaal voor vmbo-leerlingen het nieuwe leesbevorderingsproject *De Weddenschap* van start. Drie bekende Nederlanders dagen leerlingen uit om in zes maanden tijd drie boeken te lezen. Ultimo 2011 deden al ruim 3.000 leerlingen aan *De Weddenschap* mee.

Kenniscentrum

Voor wat betreft het aandachtsgebied kenniscentrum en onderzoek zijn de structurele werkzaamheden van Dick Schram, die vanwege Stichting Lezen als bijzonder hoogleraar leesgedrag aan de VU verbonden is, van veel belang. Daarnaast heeft Stichting Lezen inhoudelijk bijgedragen aan (internationale) wetenschappelijke conferenties.

Er werd in 2011 onder meer onderzoek gedaan naar voorlezen in gezinnen in Nederland, het leesproces van vmbo-leerlingen en naar de resultaten van het project *De Schoolschrijver*. Met steun van het ministerie van OCW continueerde de Universiteit Leiden in 2011 het langjarige onderzoek naar de effecten van het leesbevorderingsprogramma *BoekStart*.

Tijdens de Bibliotheek2Daagse in december 2011 heeft Stichting Lezen de leesmonitor gelanceerd. Leesmonitor.nu is een uitgebreide kennisbank waarop geïnteresseerden actuele en relevante onderzoeksgegevens kunnen vinden over de leescultuur, leesbevordering en literatuureducatie in Nederland. Stichting Lezen is in 2011, naast het SIOB en CPNB, als partner toegetreden tot de Stichting Marktonderzoek Boekenvak (SMB), dat sinds 2007 landelijk marktonderzoek uitvoert voor

het boekenvak. In 2011 zijn in dat verband namens Stichting Lezen twee onderzoeken uitgevoerd waarin voorlezen en leesmotivatie centraal stonden.

In 2011 is verder gewerkt aan leesplan.nl, een praktisch digitaal hulpmiddel voor professionals in de kinderopvang, het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het bibliotheekwerk voor het samenstellen van een (voor)leesplan. Het belang van structureel leesbeleid op school en de introductie van Leesplan stonden centraal in de activiteiten van Stichting Lezen op de NOT in januari 2011. De jaarlijkse conferentie van Stichting Lezen, *Lezen Centraal*, was in 2011 doelgroepoverstijgend en stond in het teken van de ontwikkeling van leesvaardigheid en literaire competentie binnen de (digitale) doorgaande leeslijn en het ontwikkelen van structureel beleid ten dienste daarvan. Tijdens de conferentie lanceerde staatssecretaris Zijlstra de website leesplan.nl officieel. In het kader van de communicatie van Stichting Lezen als kenniscentrum neemt het tijdschrift *Lezen* een steeds belangrijkere plaats in. Daarnaast bieden de websites lezen.nl en leesmonitor.nu actuele informatie en wordt een geselecteerde doelgroep op de hoogte gehouden via digitale nieuwsbrieven.

In 2011 zijn 85 projectvoorstellen behandeld. Uiteindelijk zijn 73 projecten uitgevoerd, waarbij zowel Stichting Lezen als derden betrokken zijn. De resterende 12 aanvragen zijn om verschillende redenen afgewezen of in een later stadium ingetrokken. Vaak ging het hierbij om plaatselijke activiteiten die niet uit het landelijk bedoelde budget van Stichting Lezen bekostigd moeten worden.

Kunst van Lezen

Bij de uitvoering van het programma *Kunst van Lezen* werken Stichting Lezen en het SIOB nauw samen. Adriaan Langendonk is programmacoördinator. Voor de uitvoering maakt hij gebruik van de aanwezige expertise bij het SIOB en Stichting Lezen en van externe partners. Bij de uitvoering is een belangrijke coördinerende rol voor de Provinciale Service Organisaties (PSO's) weggelegd.

De goede resultaten van *Kunst van Lezen* waren voor het kabinet aanleiding om het leesbevorderingsprogramma de komende jaren voort te zetten. Stichting Lezen en SIOB dienden hiervoor eind november 2011 het activiteitenplan 2012-2015 in. Voor de jaren 2012 tot en met 2015 is door het ministerie van OCW om en nabij de € 290.000 per jaar toegezegd.

Kunst van Lezen kende in 2011 de volgende programmalijnen.

- *BoekStart*

Inmiddels heeft *BoekStart* een landelijke dekking. In 2011 bereikte *BoekStart* al 70% van de basisbibliotheken in Nederland. Inmiddels wordt er ook gewerkt aan *BoekStart* in de kinderopvang.

- *Bibliotheek op School*

In 2011 zijn via Kunst van Lezen op 170 scholen bibliotheken direct aanwezig om met een aantrekkelijk gepresenteerde actuele collectie leerlingen uit te dagen zelf meer met plezier te lezen en taalachterstanden te verkleinen. Er is veel aandacht besteed aan de scholing van bibliothecarissen en leescoördinatoren. Om de resultaten van Bibliotheek op School beter in beeld te krijgen is in 2011 een monitorinstrument ontwikkeld.

- *Kennismaking cultuurhistorische canon door middel van jeugdboeken*

De cultuurhistorische canon wordt ontsloten via de website entoen.nu. Op deze website staan inmiddels meer dan 350 jeugdboekentitels die de vensters verdiepen. In 2011 is de lijst aangevuld met 15+ titels. In 2011 is ook het initiatief Voorleeswedstrijd Pabo's ondersteund.

- *Landelijk dekkende voorziening van leesbevorderingsnetwerken*

Leesbevorderingsnetwerken zijn cruciaal voor bibliotheken om een toonaangevende rol te spelen in het gemeentelijk beleid rond leesbevordering. In 2011 is een brochure verschenen over het opzetten van netwerken in een lokale en bovenlokale omgeving.

Samenwerkingsnetwerken

Het in de loop van de jaren opgebouwde uitgebreide netwerk van contacten met partners uit zeer diverse professionele organisaties vormt de basis voor de activiteiten van Stichting Lezen. Stichting Lezen voert haar werkzaamheden in hoofdzaak uit in nauwe samenwerking met twee maatschappelijke sectoren: het onderwijs en het bibliotheekwerk. De samenwerkingsrelaties met het onderwijs zijn zeer divers en strekken zich uit over veel verschillende actoren. De samenwerking met

het openbare bibliotheekwerk kwam in 2011 vooral tot uiting in het project *Kunst van Lezen*, waar Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) uitvoering aan geven. Daarnaast werkt Stichting Lezen nauw samen met de vier grote stadsbibliotheken en de provinciale serviceorganisaties voor het openbare bibliotheekwerk (de PSO's), en via deze organisaties met uitvoerende (lokale) bibliotheken. Ook educatieve uitgeverijen, de CPNB, SSS, Teleac, De Nederlandse Taalunie en projectbureaus als Sardes en Oberon zijn voor Stichting Lezen belangrijke partners. Deze organisaties fungeren als klankbord, als (mede)ontwikkelaar en implementatieorganisaties van leesbevorderingsprojecten. Daarnaast vindt er regelmatig overleg plaats met de boekverkopers en de uitgevers, de *founding fathers* van Stichting Lezen en Vlaamse letterenorganisaties.

Met Stichting Lezen & Schrijven wordt samengewerkt in de *Week van de Alfabetisering*. Daarnaast leverde Stichting Lezen op verzoek van het ministerie van OCW een bijdrage aan het voortgangsoverleg *Van A tot Z*, dat wordt georganiseerd door het Cinop, in overleg met Stichting Lezen & Schrijven. Het betreft een breed overleg van organisaties die betrokken zijn of betrokken kunnen worden bij de uitwerking van het beleid voor het bestrijden van laaggeletterdheid.

Friesland

Stichting Lezen bevordert het lezen in het Nederlands en het Fries. Daarom zijn er al jaren nauwe contacten met de belangrijkste professionele organisaties in Friesland die een bijdrage leveren aan de verbetering van het leesklimaat in deze tweetalige provincie. Het Platfoarm Lêsbefoarding Fryslân (PLF), waarin directieleden zitten hebben van organisaties als Tresoar, PSO, Cedin, Afûk, IFB, Partoer CMO, Fryske Akademie, BSF, Omrop Fryslân en Stichting Lezen, is daarbij het centrale schakelpunt.

In 2011 is naast de reguliere onderwerpen uitgebreid aandacht besteed aan het project *60 minuten Frysk*. Omrop Fryslân heeft in samenwerking met de Afûk 60 dagen lang, "De minút foar it Frysk" uitgezonden. Dit zijn korte filmpjes waarin op 'prime time' het Fries op een ongedwongen manier, in de dagelijkse omgeving werd gepresenteerd. Daarnaast heeft Stichting Lezen een bijdrage gegeven in de organisatie van de *Drielandenconferentie* ter stimulering van de Friese participatie.

Leesbevordering internationaal

*Eu*Read*

Het Europees Platform Leesbevordering Eu*Read, waarvan Stichting Lezen deel uitmaakt, kwam in 2011 twee keer bij elkaar. Viv Bird, directeur van de *National Booktrust* in Groot-Brittannië, vervult sinds 2009 het voorzitterschap van Eu*Read. De eerste bijeenkomst vond plaats in Londen. Tijdens deze bijeenkomst werden ervaringen uitgewisseld op het gebied van beleid, projecten en resultaten van wetenschappelijk onderzoek. De najaarsbijeenkomst werd door Stichting Lezen in Amsterdam georganiseerd. Bij deze bijeenkomst stonden inhoudelijke discussies rond digitalisering en de relatie tussen leesvaardigheid en literaire competentie centraal. Er waren presentaties van belangrijke Nederlandse wetenschappers (Dick Schram, Mia Stokmans en Adriaan van der Weel) en de Nederlandse leescoalitie (SIOB, Stichting Lezen en Schrijven, Stichting Lezen en ook de CPNB) heeft zich hier gepresenteerd. Daarnaast zijn de mogelijkheden voor een internationale campagne in het kader van het Jaar van het Voorlezen in 2013 verkend.

Activiteiten en projecten

In 2011 is invulling gegeven aan de prioriteiten die in het beleidsplan 2009-2012 zijn geformuleerd met betrekking tot de doelgroepen voor- en vroegschoolse periode, primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Hieronder worden de activiteiten en gerealiseerde en ingezette projecten beschreven per doelgroep.

Voor- en vroegschoolse periode: 0-6 jaar

In de activiteiten voor deze doelgroep is er een sterke verwevenheid tussen het werk van Stichting Lezen en het programma Kunst van Lezen. *BoekStart* stimuleert het voorlezen thuis en bevordert het bezoeken van de bibliotheek. Op deze manier wordt er bijgedragen aan het voorleesklimaat thuis. In 2011 heeft *BoekStart* Nederland verder veroverd. In april 2011 was een groot persmoment tijdens de opening van de 500ste vestiging in de Openbare Bibliotheek van Den Haag. In 2011 hebben 136 basisbibliotheken een subsidie aangevraagd voor *BoekStart*. Dit maakt het totaal op 250. Eind 2011 werkten bijna 700 vestigingen met *BoekStart*. Ook hebben 48 kinderdagverblijven en peuterspeelzalen meegedaan met de pilot *BoekStart in de kinderopvang*. *BoekStart in de kinderopvang* heeft als doel het verbeteren van het voorleesklimaat binnen de kinderopvang door het versterken van de samenwerking tussen kinderopvang en bibliotheek. In dat kader werden er afspraken gemaakt over de volgende onderwerpen: leesomgeving (leeshoek, boekencollectie en coördinatie), deskundigheidsbevordering, ouderbetrokkenheid, voorleesactiviteiten en het borgen van voorleesbeleid.

Educatie en deskundigheidsbevordering

In 2011 is er veel in gang gezet om de deskundigheid van bibliotheekmedewerkers en pedagogisch medewerkers te verhogen. De training voorleescoördinator en interactief voorlezen dragen bij aan het verbeteren van het voorleesklimaat in de kinderopvang. Het project 'Leesbevordering binnen de mbo' opleidingen PW en OA richt zich ook op het verhogen van de kennis over kinder- en jeugdliteratuur en voorlezen.

Het bevorderen van de ouderbetrokkenheid.

Voorlezen is goed voor de ontwikkeling van het kind en verstevigt de band tussen ouder en kind. Voorlichting over het belang van voorlezen past goed binnen het vergroten van competenties van ouders. Dit is een belangrijke reden om *BoekStart* in samenwerking met het consultatiebureau en centrum voor jeugd en gezin uit te voeren. Zo maken consultatiebureaus gebruik van de kennis van bibliotheken als het gaat om goede opvoedboeken en prentenboeken die aansluiten bij een pedagogisch thema. Ouderbetrokkenheid is een belangrijk onderdeel van *BoekStart*. Uit verschillend onderzoek blijkt dat interventies in de verschillende centra alleen maar effectief kunnen zijn als er sprake is van een ondersteunend gezinsklimaat. Projecten zoals FOCUS op je kind, Tolk en *BoekStart* dragen hieraan bij.

Het vergroten van de inhoudelijke deskundigheid van pedagogisch medewerkers.

Voor *BoekStart* in de kinderopvang is er een meting uitgevoerd onder de deelnemende kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Het belang van voorlezen wordt breed gedragen. Aangegeven werd dat er behoefte is aan advies en ondersteuning bij het vinden van geschikte boeken, interactief voorlezen en het voorlezen aan baby's en dreumesen. De bibliotheek wordt als aangewezen organisatie beschouwd. In navolging van de cursus Open Boek is ook voor de voorschoolse periode een training ontwikkeld om pedagogisch medewerkers op te leiden tot (voor)leescoördinator. Onderwijsadviesbureau het ABC heeft de oorspronkelijke training van skon herijkt en omgezet naar een train-de-trainersversie. In 2011 zijn er 21 trainers opgeleid. Voor *BoekStart* in de kinderopvang is een train-de-trainer interactief voorlezen met filmmateriaal ontwikkeld. Pedagogisch medewerkers worden getraind in het goed volgen van kinderen tijdens het voorlezen en daarop aan te sluiten met korte gesprekken over het boek.

In 2011 heeft Cinop in samenwerking met Stichting Lezen het project 'Leesbevordering binnen mbo opleidingen PW en OA' geïntensiveerd. De docentengids *Competent in leesbevordering* is goed ontvangen door ROC's. Er zijn 5 regionale workshops georganiseerd in samenwerking met de bibliotheek. Er hebben 16 incompany workshops met ongeveer 170 deelnemers plaatsgevonden met docenten en managers om kinder-en jeugdliteratuur op te nemen in het curriculum.

Multimediale en digitale leesbevordering

In 2011 zijn verschillende gesprekken gevoerd met makers van digitale (prenten)boeken. De markt is in beweging en Stichting Lezen zal zich blijven informeren over de nieuwste ontwikkelingen. Verder onderzoek naar de leesbevorderende effecten is nodig. De apps van bestaande prentenboeken zijn flink toegenomen. Het project *Wepboek*, waar *BoekStart* een inhoudelijke bijdrage aan heeft geleverd, is positief ontvangen door de kinderopvang. Een mogelijk vervolg stelt bibliotheken in staat om de digitale prentenboeken ook op te vragen en te tonen in de bibliotheek, zodat de twee boekvormen elkaar kunnen versterken.

Informatie en reflectie

2011 was een vruchtbaar jaar voor congressen en evenementen op het gebied van voorlezen en *BoekStart*. Presentaties zijn er gegeven aan gemeentebesturen, de VNG, bibliotheekmedewerkers, kraamverzorgenden, pedagogisch medewerkers en leidinggevenden. Met *BoekStart* waren we aanwezig op verschillende kinderopvangcongressen, het Kraamcafé, de Jonge gezinnen beurs en de Negen maanden beurs. Op de laatste twee beurzen was er rechtstreeks contact met ouders.

Afstemming en coördinatie

In oktober 2011 is het platform kinderopvang bij elkaar geweest. De laatste jaren namen voornamelijk pedagogisch medewerkers aan de platformbijeenkomst deel. Dit leverde enthousiaste bijeenkomsten op, maar om er voor te zorgen dat voorlezen hoog op de agenda blijft staan is er voor gekozen om te focussen op managers en beleidsmakers. Hierdoor was de opkomst wel kleiner maar de opbrengst wellicht groter.

Gerealiseerde projecten

De Nationale Voorleesdagen

De Nationale Voorleesdagen zijn in 2011 voor de achtste keer gehouden. De campagne, startend met Het Nationale Voorleesontbijt, is inmiddels een begrip. Kinderopvangorganisaties, basisscholen, bibliotheken en boekhandels hebben in grote aantallen deelgenomen aan *De Nationale Voorleesdagen*. De campagne wordt, in opdracht van Stichting Lezen, georganiseerd door CPNB. Centraal hierin staat het 'prentenboek van het jaar'; in 2011 was dit *Fiet wil rennen* van Bibi Dumon Tak en Noëlle Smit. Van dit prentenboek van het jaar wordt een mini-editie uitgegeven; in 2011 in een oplage van 34.500, 8.500 meer dan in 2010.

Tolk: vertel het aan je kind

TOLK is een methode voor taalstimulering gericht op verandering van het taalaanbod van ouders van in de taalontwikkeling bedreigde kinderen. In het algemeen gaat het om kinderen die onvoldoende worden blootgesteld aan taal. Het doel is het voorkomen van taalachterstand (preventie) en het bieden van vroege interventie bij taalproblemen. Films laten ouders van kinderen (tussen 0 en 12 jaar) zien waarom zingen, rijmen en verhalen vertellen/voorlezen belangrijk zijn voor de taalontwikkeling en hoe ouders dit makkelijk kunnen stimuleren. Er is ook een handleiding met een gebruiksaanwijzing, kijkvragen, suggesties voor thuis en reminders. De methode is gericht op ouders.

FOCUS op je kind

Ouders & Co (de landelijke vereniging voor ouders, ouderraden en medezeggenschapsraden in het christelijk onderwijs) heeft in samenwerking met verschillende landelijke organisaties het project FOCUS op je kind gestart. FOCUS voorziet in workshops voor ouders van kinderen van nul tot zeven jaar, die door leerkrachten, intern begeleiders of pedagogisch geschoolde ouders van de eigen school (de zogenaamde FOCUS trainers) gegeven worden. FOCUS is onderverdeeld in vijf gebieden. Ieder

onderdeel bestaat uit een basismodule en verdiepingsmodules. Stichting Lezen heeft inhoudelijke en financiële ondersteuning gegeven voor de module taal en woordenschat en de verdiepingsmodule voorlezen.

Primair onderwijs: 6-12 jaar

In 2011 lag het accent van de activiteiten voor het primair onderwijs op het scheppen van optimale condities voor leesbevordering *binnen* de school:

1. het scholen van opleiders voor het geven van de cursus *Open Boek* (opleiding tot leescoördinator);
2. de voorbereiding van de website *leesplan.nl*, een hulpmiddel voor het opstellen van een schoolleesplan voor groep 1 t/m 8;
3. het stimuleren van een langdurige, gelijkwaardige samenwerking tussen bibliotheek en basisschool.

Educatie en deskundigheidsbevordering

Lancering www.leesplan.nl

De doorgaande leeslijn is de basis voor het ontwikkelen van een digitaal hulpmiddel voor alle intermediairs die met 0-18 jarigen werken. Samen met partnerorganisaties (educatieve uitgeverijen, de kinderopvang, het bibliotheekwerk) is de website *Leesplan.nl* in 2010 tot stand gekomen. In 2011 heeft *Leesplan.nl* zijn definitieve vorm gekregen en is de website uitgetest en geïmplementeerd. *Leesplan.nl* stond centraal tijdens de tweejaarlijkse Nationale Onderwijstentoonstelling in januari 2011.

Scholing Open Boek

In 2011 is het totaal aantal trainers dat is opgeleid gestegen tot ruim negentig. Dit betekent dat in heel Nederland bibliotheekorganisaties (Provinciale Serviceorganisaties en basisbibliotheken) deze cursus tot leescoördinator kunnen aanbieden aan het basisonderwijs. Ook vanuit Kunst van Lezen is veel geïnvesteerd in de implementatie van deze cursus. Stichting Lezen heeft bijgedragen aan het cursusmateriaal door de publicatie *Open Boek, Het handboek leesbevordering* van de hand van Jos Walta mede mogelijk te maken.

Afstemming en coördinatie

Netwerken primair onderwijs algemeen

De educatieve uitgeverijen, de Provinciale Service Organisaties, het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, De Nederlandse Taalunie, projectbureaus als Sardes en Oberon zijn voor Stichting Lezen belangrijke partners. Deze organisaties fungeren als klankbord, als (mede)ontwikkelaar en implementatieorganisaties van leesbevorderingsprojecten voor het basisonderwijs.

Bibliotheek op de basisschool

Binnen het project *Bibliotheek op de basisschool* van Kunst van Lezen heeft Stichting Lezen een adviserende rol. De projectleider primair onderwijs zorgt voor afstemming van subprojecten (zoals scholingstrajecten) met lopende initiatieven. In 2011 is de scholing voor de bibliotheekmedewerker binnen het basisonderwijs (*leesconsulent*) verder ontwikkeld. Coördinatie en uitvoering van de pilot van deze cursus zijn in handen van het ROC Utrecht.

Gerealiseerde projecten

De Nationale Voorleeswedstrijd

In 2011 werd *De Nationale Voorleeswedstrijd* voor de achttiende keer georganiseerd, in samenwerking met het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken. Het deelnemersaantal ligt stabiel hoog: ruim 3.000 scholen en meer dan 80.000 kinderen (deelnemers en luisteraars) deden mee. Bouwien Begeman uit Groningen won op 25 mei de landelijke finale van de voorleeswedstrijd.

De Boekenzoeker

De Boekenzoeker is een digitaal boekzoekersysteem, voor de leeftijdsgroep 8-18 jaar. *De Boekenzoeker* is een samenwerkingsproject waarin ook De Nederlandse Taalunie en Stichting Lezen Vlaanderen participeren. De website trekt rond de 30.000 unieke bezoekers per maand, waarvan ongeveer 30% uit Nederland. In 2011 kwam *De Boekenzoeker* ook als widget beschikbaar en als website voor de mobiele telefoon. Om bekendheid te geven aan alle mogelijkheden van *De Boekenzoeker* is een nieuwe brochure ontwikkeld.

De Schoolschrijver

Stichting De Schoolschrijver heeft een nieuwe opzet ontwikkeld voor een schrijversbezoek aan een school. Op een aantal basisscholen is een 'schoolschrijver' voor langere tijd verbonden aan een school. De betreffende auteur werkt met leerlingen en geeft workshops voor ouders en leerkrachten. Na een kwalitatief onderzoek in 2010 heeft Stichting Lezen in 2011 een kwantitatief onderzoek mogelijk gemaakt. De resultaten daarvan worden binnenkort verwacht.

Boek en film

Het *Boek en Film* project is een doorlopend project samen met het Nederlands Instituut voor Filmeducatie. Jaarlijks worden voor het basisonderwijs lessuggesties ontwikkeld bij een verfilmd boek. Stichting Lezen steunt het Nederlands Instituut voor Filmeducatie financieel en beoordeelt de lessuggesties.

Voorlezen Anders

Het plan voor de productie van zes voorleesfilms *Voorlezen Anders* van de Stichting Taalvorming is gehonoreerd. De films over voorlezen zijn bedoeld als aanleiding om gesprekken met (laagopgeleide) ouders te voeren over voorlezen. De films worden aangeboden samen met workshops voor ouders.

De Nationale Onderwijsprijs

In 2011 heeft Stichting Lezen wederom bijgedragen aan de realisatie van *De Nationale Onderwijsprijs*. Deze prijs is bedoeld voor scholen (vo en po) die vernieuwend werken. Stichting Lezen maakt gebruik van de publiciteit rond de onderwijsprijs onder meer door advertorials in alle uitingen naar het onderwijs.

Voortgezet onderwijs vmbo, havo, vwo: 12 – 18 jaar

Het voortgezet onderwijs heeft een belangrijke taak in de ontwikkeling van de literaire competentie en leesmotivatie bij jongeren van twaalf tot achttien jaar. Met name op het vmbo lopen de leesniveaus van de leerlingen sterk uiteen. Dat geldt ook voor de belangstelling en motivatie voor lezen. Consequentie daarvan is dat docenten rekening moeten houden met de literaire competentie van de leerling op individueel niveau. Leesbevordering in het vmbo moet in het teken staan van zoveel mogelijk positieve ervaringen met boeken, verhalen en gedichten, zodat de leerling ontdekt dat lezen plezierig, belangrijk en leerzaam kan zijn.

Educatie en deskundigheidsbevordering

Stichting Lezen heeft in 2011 contact gezocht met het overleg van docentenopleiders. Momenteel wordt onderzocht hoe groot de aandacht is voor leesbevordering op de eerste- en tweedegraads docentenopleidingen.

Voorlichting.

In het kader van voorlichting over leesbevordering gericht op v(mb)o werden diverse bijeenkomsten in het land bezocht. Zo was Stichting Lezen ondermeer aanwezig op het jaarlijkse congres van het NOB (Nederlands Onderwijs in het Buitenland) en de voorlichtingsmiddag van het Platform-vmbo.

Dag van het literatuuronderwijs

De inhoudelijke samenwerking met Passionate Bulkboek voor de Dag van het Literatuuronderwijs kreeg in 2011 een vervolg: Stichting Lezen zal ook bij de organisatie van de editie in 2012 betrokken zijn.

Op het gebied van digitale media werden in 2011 voorbereidingen getroffen voor een bijeenkomst begin 2012 in de mooie bibliotheek van het Letterenhuis met experts op het gebied van nieuwe media en sleutelfiguren uit het werkveld van Stichting Lezen. Het concept van de kennisbijeenkomst werd ontwikkeld in 2011. Stichting Lezen bespreekt haar beleid op deelgebieden graag openlijk met experts en het veld. Dit leidt niet alleen tot kennisdeling met de aanwezigen en beter afgewogen beleid, maar ook tot kennisdeling met een groter publiek, omdat het verslag van de bijeenkomst in tekst en beeld op internet kan worden bekeken.

Afstemming en coördinatie

Voor de uitwerking van het beleid van Stichting Lezen op het gebied van het vmbo wordt regelmatig een beroep gedaan op de adviescommissie vmbo. In de adviescommissie zitten vertegenwoordigers van de stadsbibliotheek Utrecht (min of meer als vertegenwoordiger van de G4), de CED-groep (uitgever van vele producten voor het vmbo, zoals *Bazar* en *Nieuwsbegrip*), educatieve uitgeverij Malmberg, PSO Brabant Cubiss (namens alle PSO's), SLO, Sardes (toonaangevend bureau voor educatieve dienstverlening aan het onderwijs en gemeenten), de directeur van een adviesbureau, de landelijke werkgroep van schoolmediathecarissen in het voortgezet onderwijs (LWSVO), de directeur van een scholengemeenschap vmbo en een docent van een vmbo-school.

Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs

Stichting Lezen had ook in 2011 een belangrijke coördinerende rol bij de organisatie van de *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*, waarbij diverse organisaties in Nederland en Vlaanderen zijn betrokken.

De Poëzieparaplu

De Poëzieparaplu, een overlegorgaan waarin poëzie-educatie-instellingen vertegenwoordigd zijn, kwam één keer bijeen in 2011. 2011 was een jaar van grote onzekerheid voor veel van deze organisaties, in het licht van de op komst zijnde bezuinigingen in de culturele sector. Dit leidde ertoe dat het inhoudelijk afstemmen van de activiteiten, waartoe de Poëzieparaplu in het leven was geroepen, even op een tweede plan kwam te staan. Stichting Lezen voerde wel strategisch overleg met organisaties die dat wensten op directeursniveau.

Gerealiseerde projecten

Jonge Jury

De *Jonge Jury* is een vaste waarde in de activiteiten van Stichting Lezen. Het project biedt docenten in de onderbouw van het voortgezet onderwijs diverse mogelijkheden om hun literatuuronderwijs op een aantrekkelijke manier inhoud te geven.

Ruim 9800 scholieren brachten in 2011 hun stem uit, opnieuw een record. De Dag van de Jonge Jury werd bezocht door 1422 leerlingen. Francine Oomen ontving op die dag de Prijs van de Jonge Jury voor *Hoe overleef ik (zonder) dromen?* De debuutprijs ging naar *Een bewijs van liefde* van Door van der Wiele.

Prijs voor de beste leesomgeving

In 2011 werd voor het eerst de "Prijs voor de beste leesomgeving" uitgereikt. Na het wegvallen van de *Moods & Books-lounge* in 2009 zocht Stichting Lezen naar een manier om binnen het project de Jonge Jury aandacht te vragen voor een goede leesomgeving. De oplossing was deze kleine prijs, die scholen uitdaagt om te vertellen waarom nu juist hun leesomgeving (meestal een leeshoek in de mediatheek) de beste is. Een deskundige jury beoordeelde de (vier) inzendingen en beloonde de winnaar Scholengemeenschap Lelystad met een boekenpakket. De uitreiking leidde tot positieve aandacht in de lokale pers. Wethouder De Jager bood de mediatheek een cheque voor de bibliotheekcollectie aan, en sprak tijdens de uitreiking over het belang van lezen en leesbevordering.

De prijs voor de beste leesomgeving levert niet alleen een dialoog op met mediatheken en scholen over het belang van de leesomgeving; ook biedt de prijs de mogelijkheid om aandacht te schenken aan de belangrijke positie van de mediathecaris binnen de leesbevordering.

Hoewel het nu nog een klein project is met een gering aantal deelnemers, overweegt Stichting Lezen om de “*Prijs voor de beste leesomgeving*” te laten uitgroeien tot een groter project, dat zich richt op een bredere doelgroep.

Leeskr8!

Leeskr8.nl is bedoeld voor leerlingen uit de onderbouw van het vmbo en praktijkonderwijs en hun docenten. De website richt zich met name op het vergroten van het leesplezier bij jongeren als vertrekpunt voor het verbeteren van de woordenschat en het vergroten van de innerlijke wereld en verbeeldingskracht. Het bezoekersaantal van de website bleef afgelopen jaren aan de lage kant. Met steun van Stichting Lezen is de website in 2011 vernieuwd en hebben de initiatiefnemers – de openbare bibliotheken van de vier grote steden – stevig ingezet op promotie en voorlichting.

Read2Me!

Op basis van positieve ervaringen met de voorleeswedstrijd voor brugklassers Read2me! in Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland, is in het voorjaar van 2011 overleg gestart om van Read2me! een landelijke voorleeswedstrijd te maken. Met succes, want een achttal provincies doet inmiddels mee. Daarmee is de eerste landelijke finale (april 2012) een feit. Aan de voorrondes doen bijna 350 brugklassen mee.

De Weddenschap

Op 15 september 2011 ging voor het eerst De Weddenschap van start, dé leescampagne voor het vmbo. Het principe van deze actie is simpel en doeltreffend: drie bekende Nederlanders dagen leerlingen in het vmbo uit om net als zij in een half jaar tijd drie boeken te lezen. Wie dat doet en de boeken invoert op deweddenschap.nl maakt kans op een prijs.

De Weddenschap is enthousiast ontvangen op scholen en in bibliotheken. De start van het project genereerde veel media-aandacht. Eind 2011 hadden bijna 3000 leerlingen aangemeld op de website.

De Inktaap

De tiende editie van *De Inktaap* was een feestelijk jubileum. De slotdag in Antwerpen bracht weer duizenden scholieren uit Nederland en Vlaanderen op de been. Zij gingen met elkaar, met auteurs en met juryleden van de drie grote literaire prijzen in debat over literatuur en over de belangrijke vraag welk boek nu uiteindelijk het beste was. Een belangrijke vraag die kennis van literatuur en een kritische houding tegenover literatuur veronderstelt.

Boekenweek lessuggesties en Nederland Leest

De lessuggesties bij De Boekenweek werden in 2011 voor het eerst volledig digitaal aangeboden. Dit levert naast een aanzienlijke kostenbesparing ook de mogelijkheid op om de lessen te verrijken met multimediaal materiaal. Stichting CPNB, met wie de lessuggesties samen worden ontwikkeld, incorporeerde de lessuggesties in de eigen Boekenweekwebsite, waardoor een mooi samenhangend geheel ontstond. Eenzelfde opzet werd gebruikt voor de lessuggesties bij Nederland Leest.

Boekenweek Live! en Nederland Leest Live!

Door een samenwerking op te zetten met de OBA werd het concept van OBA-live! toegevoegd aan de scholierenactiviteiten rond de Boekenweek en Nederland Leest.

De inhoud van het project: een auteursbezoek aan de OBA wordt live uitgezonden via internet. In de studio zijn behalve de auteur en de interviewer leerlingen uit het hele land aanwezig, die zich samen met hun klas hebben voorbereid door het boek te lezen en (verwerkende) opdrachten uit te voeren. De overige leerlingen van de klas volgen de uitzending live in de plaatselijke bibliotheek. Zij kunnen een bijdrage leveren aan de uitzending door erover te twitteren; de tweets zijn live in beeld te zien.

Daarnaast wordt met enkele leerlingen in het land live tijdens de uitzending geskypet. Op deze manier

ontstond tijdens de Boekenweek 2011 het eerste landelijke interactieve schrijversbezoek ooit. Tijdens Nederland Leest werd de succesformule herhaald.

Niet het feit dat de tweets over het Liveprogramma tot twee keer toe trending topic in Nederland waren bepaalt het succes van dit project. Wel de intensieve samenwerking die erdoor ontstaat tussen bibliotheek en voortgezet onderwijs. Het project is namelijk zo opgezet dat de plaatselijke bibliotheek contact zoekt met docenten die willen meedoen met het project, en uiteindelijk de deelnemende klas in huis ontvangt om het programma te bekijken. Bibliotheken hebben doorgaans weinig contact met het middelbaar onderwijs. Dit project geeft ze een gereedschap in handen om dat contact op te zetten dan wel te intensiveren.

Why I Love This Book

Op de website *Why I Love This Book* vertellen bekende en onbekende mensen gepassioneerd over hun favoriete boek.

Na een eerste verkennende samenwerking rond de uitreiking van de DJP begin 2011, werd later in het jaar *Why I Love This Book* gesteund bij het meer toespitsen van de website op middelbare scholieren. Die groep was op de website ondervertegenwoordigd. De organisatie legde Stichting Lezen een plan voor om die lacune te vullen. Door samen te werken met ondermeer *scholieren.com* worden niet alleen Nederlandse maar ook Vlaamse jongeren actief betrokken bij de website en zullen ook jonge lezers meer zichtbaar worden. De werkwijze is even eenvoudig als doeltreffend: *Why I Love This Book* bezoekt diverse scholen in Nederland en Vlaanderen. Het bezoek wordt voorbereid met leerlingen en docenten die reeds actief zijn voor *scholieren.com*. Deze uitbreiding wordt niet alleen door Stichting Lezen, maar ook door het Letterenfonds en de Nederlandse Taalunie financieel ondersteund.

Leesmij!

In 2011 bood *Leesmij!* een waardevolle versterking aan het project *Kunst van Lezen*. Bij drie canonvensters werden boekpagina's gemaakt. Maar ook bestaande boekpagina's van *Leesmij!* werden ingezet om als illustratie te dienen bij andere vensters. De samenwerking met *Kunst van Lezen* toont aan dat *Leesmij!* niet alleen zelfstandig van grote waarde is (met zo'n 18.000 unieke bezoekers per jaar), maar dat de grote hoeveelheid filmpjes van de website een mooie aanvulling kunnen betekenen bij andere projecten.

De Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs

Op 17 april werd de tweede Grote Jongerenliteratuur Prijs uitgereikt, door inbreng van de sponsor omgedoopt tot *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*. De sponsoring van Dioraphte maakt het mogelijk om drie maal €15.000,- aan de winnaars uit te reiken, waarmee de prijs haar positie kiest tussen de vaak kleinere jeugdliteraire prijzen en de serieuze volwassenliteratuurprijzen.

Voorzitter van de DJP-jury was Ronald Giphart, die een maand eerder tijdens Uitgesproken Vara aan meer dan 200.000 kijkers uitlegde waarom het belangrijk is dat er zo'n jongerenliteratuurprijs bestaat. De organisatie van de uitreiking was in handen van Stichting CPNB, die daarmee een voorschot nam op overname van het hele project. Aangezien initiatiefnemers Stichting Lezen en het Nederlands Letterenfonds hebben aangegeven de prijs drie edities te willen dragen, is dit het best denkbare resultaat. Jongerenliteratuur verwerft haar verdiende plaats in het boekenvak.

Pabo

Met de aanstelling van een projectleider voor de pabo bij Stichting Lezen zijn er in 2011 diverse activiteiten opgestart.

Adviescommissie-pabo

In april 2011 is de adviesgroep-pabo opgestart. Dit platform bestaat uit een tiental pabo-docenten van verschillende pabo's in Nederland. Met deze groep deskundigen voert Stichting Lezen overleg over het vak jeugdliteratuur op de pabo. Pabo-docenten en hun studenten vormen een belangrijke groep intermediairs voor (leerlingen in) het basisonderwijs.

De bijeenkomsten van de adviesgroep worden ook ingezet om experts uit te nodigen om nieuwe ontwikkelingen te presenteren. Op de bijeenkomst van september 2011 waren deskundigen van het Expertisecentrum Nederlands aanwezig voor een presentatie van het Bliksem-onderzoek over leesstrategieën met behulp van fictie.

Voorleeswedstrijd Pabo's

Analoog aan De Nationale Voorleeswedstrijd is er in het schooljaar 2010-2011 een voorleeswedstrijd voor een selectie van pabo's georganiseerd. Aan de voorleeswedstrijd konden pabo-studenten uit alle leerjaren meedoen. Boeken uit de cultuurhistorische canon stonden centraal. Scholen organiseerden zelf, deels met ondersteuning vanuit Provinciale Serviceorganisaties hun wedstrijd. Negen pabo's namen deel aan de landelijke finale op 18 mei in Utrecht. Angela Esajas werd uitgeroepen tot best voorlezende pabo-student van Nederland.

De wedstrijd is onderdeel van het project Kunst van Lezen en komt tot stand in samenspraak met entoen.nu en het SIOB. Stichting Lezen heeft de coördinatie. De Voorleeswedstrijd Pabo's wordt in 2011-2012 gecontinueerd met als thema: de Tweede Wereldoorlog en Anne Frank. De wedstrijd is niet langer experimenteel, alle pabo's die interesse hebben, kunnen deelnemen. Eind 2011 is een nieuwe website voor deze campagne gerealiseerd.

Kinderboekendag pabo-docenten

Op 11 november 2011 organiseerde Stichting Lezen in het Kinderboekenmuseum een Kinderboekendag voor pabo-docenten. De dag had een informatief en inspirerend karakter en werd bezocht door meer dan 100 docenten van pabo's uit het hele land. Naast plenaire lezingen en deelsessies door diverse deskundigen op het gebied van jeugdliteratuur konden er ook optredens van een tiental kinderboekenschrijvers bijgewoond worden. De reacties op de dag waren lovend.

Kenniscentrum en onderzoek

Stichting Lezen bevordert de samenhang in het onderzoek naar leesbevordering en literatuureducatie. Dat gebeurt door in te zetten op afstemming en prioritering van onderzoeksvragen, door samenwerking met en tussen onderzoeksinstellingen te bevorderen, door promotieonderzoek te stimuleren en door kleinschalig onderzoek te ondersteunen. Daarnaast stelt Stichting Lezen zich ten doel resultaten van onderzoek bekend te maken bij relevante doelgroepen. Ook is er oog voor meer toegepaste vormen van onderzoek, bijvoorbeeld in het kader van marketing en communicatie.

Leerstoel leesgedrag

In opdracht van Stichting Lezen bekleedt prof. dr. Dick H. Schram sinds 1998 de bijzondere leerstoel leesgedrag aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. In 2010 is zijn hoogleraarschap met vier jaar verlengd. De leeropdracht omvat: het leesgedrag van jonge (adolescente) allochtone en autochtone lezers, de relatie tussen complexiteit en lezen en de relatie tussen nieuwe media en lezen.

In het kader van deze leeropdracht begeleidde Dick Schram een aantal dissertaties op het gebied van lezen en literatuuronderwijs. Het betreft de volgende thema's:

- ontwikkeling literaire competentie op de basisschool;
- interculturele literatuureducatie;
- omgang met lezen op basisscholen.

Bij NWO is voor het onderdeel culturele dynamiek een subsidieaanvraag gedaan voor een onderzoek naar digitaal lezen. Dit project werd subsidiabel geacht, maar paste niet in de begroting. In een later stadium zal deze aanvraag opnieuw worden ingediend.

Dick Schram verzorgt aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit Amsterdam onderwijs over literaire socialisatie en hij begeleidt stages en scripties binnen dit onderwerpsgebied. Tevens werkt hij aan het opzetten van de master Literaire Vorming.

Dick Schram is zelf onderzoek gestart met als thema vormen en functies van verhalen; ook bereidt hij een overzicht van Duitstalig onderzoek voor.

Ook op andere manieren geeft Dick Schram bekendheid aan het werk van Stichting Lezen. In 2011 verscheen naar aanleiding van het gelijknamige wetenschappelijke congres van Stichting Lezen de publicatie 'Waarom zou je nú lezen?' onder redactie van Dick Schram.

Onderzoek

In 2011 vond regelmatig overleg plaats tussen Stichting Lezen en onderzoekers verbonden aan (Nederlandse) universiteiten. Er zijn mogelijkheden verkend om samen te werken in verschillende onderzoeksprojecten. Stichting Lezen was hierin ook de brug voor onderzoekers onderling. Naast het initiëren van onderzoek ziet Stichting Lezen het als haar taak om resultaten van onderzoek dat door derden wordt uitgevoerd voor een breder publiek beschikbaar te stellen. Conclusies uit wetenschappelijk onderzoek die relevant zijn voor het verbeteren van de leescultuur zijn met hulp van Stichting Lezen gepubliceerd.

Afgeronde onderzoeken in 2011

Onderzoek interactief voorlezen

In 2010 is samen met het APS de methodiek *Interactief voorlezen* ontwikkeld en werd een pilot uitgevoerd op drie vmbo-scholen. Studenten van verschillende opleidingen van de Vrije Universiteit hebben, onder leiding van Dick Schram en in nauwe samenwerking met Stichting Lezen, de effectiviteit van deze methodiek onderzocht. Het onderzoek heeft geleid tot aanbevelingen voor de praktijk. Deze resultaten zijn gepresenteerd op de middag over lezen in het vmbo in januari 2011. Een schriftelijk verslag van dit onderzoek werd in het voorjaar van 2011 aangeboden aan Stichting Lezen en het APS.

Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht VO 2010

In 2011 is een inventarisatie gemaakt van onderzoeken naar lees- en literatuuronderwijs in het voortgezet onderwijs waarover in 2010 gepubliceerd is. In totaal zijn voor de deelgebieden lees- en literatuuronderwijs acht publicaties (waarvan vijf over literatuuronderwijs en drie over leesonderwijs) beschreven en geanalyseerd. Deze analyses zijn openbaar gemaakt via de website Taalunieversum.org. In dit project werkt Stichting Lezen samen met de Taalunie en het Instituut voor de Lerarenopleiding (Universiteit van Amsterdam).

Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht PO 2010

In het project Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht - basisonderwijs werkt de Nederlandse Taalunie aan de inventarisatie en beschrijving van het onderzoek naar het onderwijs Nederlands in het basisonderwijs. Doel van het project is het toegankelijk maken van de resultaten van empirisch onderzoek naar het taalonderwijs in de basisschool en de taalvaardigheid van kinderen van 4-12 jaar, voor iedereen die betrokken is bij de vormgeving van het taalonderwijs. Het project wordt uitgevoerd door de universiteit van Gent.

Voorlezen in gezinnen in Nederland

Er is al veel bekend over de positieve effecten van voorlezen door ouders op de taalvaardigheid en geletterdheid van jonge kinderen. Het doel van dit project is een inventarisatie te maken van voorleesgedrag in gezinnen met kinderen tot 12 jaar in Nederland. Het onderzoek is uitgevoerd door dr. E. Duursma aan de Rijksuniversiteit Groningen. De resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt in de publicatie 'Voorlezen in gezinnen in Nederland'.

Lopend onderzoek

Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht PO 2011

Binnen het onderzoek naar Het Taalvak Nederlands wordt gewoonlijk het onderzoek beschreven dat het jaar daarvoor verschenen is. Om praktische redenen is ervoor gekozen om in 2011 al te starten met het beschrijven van het onderzoek naar taal- en leesonderwijs in het basisonderwijs. Het project wordt uitgevoerd door Universiteit Gent. De Taalunie is penvoerder van dit project.

Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht Meta-analyse

In het project Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht (HTNO) werkt Stichting Lezen samen met de Taalunie aan de inventarisatie en beschrijving van het onderzoek naar het onderwijs Nederlands. Doel van dit project is het toegankelijk maken van de resultaten van dit onderzoek voor iedereen die betrokken is bij de vormgeving van het taalonderwijs. Momenteel zijn er meer dan 1500 samenvattingen van onderzoek beschikbaar op de website van de Taalunie, waarvan 850 betrekking hebben op lees- en literatuuronderwijs. Binnen deze meta-analyse worden de opbrengsten van het HTNO project beschreven en uitgegeven in een publicatie en daarnaast komt er een digitaal rapport.

Oosterwijs

In 2011 heeft de bibliotheek Gouda een interactieve jeugdbibliotheek opgezet om de taal- en leesachterstand van kinderen te verbeteren. Het opzetten van deze bibliotheek kan dienen als pilot voor de invoering van bibliotheek op de basisschool. Stichting Lezen heeft een financiële bijdrage gegeven voor het opstarten van het onderzoek naar de effectiviteit van de integratie van bibliotheekvoorzieningen in het basisonderwijs.

Het nut van ondersteunende technologie in AVI-boekjes

Stichting Lezen heeft financieel bijgedragen aan de ontwikkeling van elektronische AVI-boeken voor beginnende lezers met aanvullende informatiebronnen. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de effecten van deze toevoegingen zijn op beginnende lezers. Dit project, uitgevoerd door de Universiteit van Leiden, onder aanvoering van prof. A.G. Bus, onderzoekt in hoeverre dit soort aanvullende bronnen in de schooltv-serie *Leesdas Lettervos Boekentas*, beginnende lezers ondersteunen. Voorlopige onderzoeksresultaten zijn gepresenteerd op de Kinderboekendag voor pabodocenten. De verslaglegging van dit onderzoek vindt plaats in 2012.

Het leesproces van vmbo-leerlingen

In 2009 is de Universiteit Utrecht onder leiding van Ted Sanders begonnen met een langlopend onderzoek naar het leesproces van vmbo-leerlingen. Er wordt hierbij een vergelijking gemaakt tussen het lezen van fictieve en literaire teksten enerzijds en zakelijke leerteksten anderzijds. Lezers van diverse vmbo-niveaus worden daarbij vergeleken met lezers op de havo en het vwo, om zo verschillen in leesstrategieën te achterhalen. De resultaten, vertaald in adviezen voor een leesstrategietraining voor vmbo'ers en tekstadviezen aan de onderwijs- en uitgeverswereld, zullen in 2013 beschikbaar komen.

BoekStart onderzoek

Onder de noemer *Een vroege start met boeken* voert Heleen van den Berg onder supervisie van prof. A.G. Bus (Universiteit Leiden) een onderzoek uit naar de effecten van het leesbevorderingsprogramma *BoekStart* waarin ouders van hele jonge kinderen met de bibliotheek, boeken en voorlezen in aanraking worden gebracht. Hoofddoel van *Een vroege start met boeken* is te testen of het loont om baby's voor te lezen. Er wordt onderzocht of het programma een cyclisch proces in gang zet, waarin de taalontwikkeling van het kind en de omgevingsinput elkaar versterken. Voor dit langdurige onderzoek is een aparte subsidie bij het ministerie van OCW aangevraagd en toegekend. Het onderzoek zal medio 2013 worden afgerond. De resultaten van de eerste tussenmeting worden in januari 2012 verwacht.

Schoolschrijver

Binnen het project De Schoolschrijver is een jeugdboekenauteur voor langere tijd aan een basisschool verbonden. Eerder heeft Stichting Lezen al een kwalitatief onderzoek naar de effecten van dit project mogelijk gemaakt. In 2011 heeft Stichting Lezen Cubiss gevraagd om een kwantitatief onderzoek naar dit project uit te voeren. De resultaten van dit onderzoek worden in het voorjaar van 2012 bekend gemaakt.

Stichting Marktonderzoek Boekenvak

De Groep Algemene Uitgevers (GAU, onderdeel van het Nederlands Uitgeversverbond) heeft eind 2006 samen met de Koninklijke Nederlandse Boekverkoopersbond (KBb) de Stichting Marktonderzoek Boekenvak opgericht. SMB organiseert namens KBb en GAU sinds januari 2007 landelijk marktonderzoek voor het boekenvak. De uitvoering ligt bij marktonderzoeksbureau GfK te Amsterdam. Ook het SIOB en de CPNB zijn partners binnen dit onderzoeksorgaan. Stichting Lezen is in 2011 als partner toegetreten en heeft deelgenomen aan twee onderzoeken. De onderwerpen voorlezen en leesmotivatie stonden tijdens deze onderzoeken in het Stichting Lezen gedeelte centraal.

Stichting Lezen Scriptieprijs

De Stichting Lezen Scriptieprijs is een initiatief van Stichting Lezen Vlaanderen en Stichting Lezen om onderzoek naar lezen en leesgedrag onder studenten te stimuleren. In 2011 is besloten deze prijs om het jaar uit te reiken. De eerstvolgende uitreiking zal in 2012 in Vlaanderen plaatsvinden.

Leesmonitor

Eind 2011 heeft Stichting Lezen Leesmonitor.nu gelanceerd, een online kennisbank met actuele en relevante gegevens over de leescultuur, leesbevordering en literatuureducatie. Vanuit het praktijkveld (onderwijs, bibliotheekwereld, boekenvak) bestond behoefte aan een inventarisatie, omdat het aantal cijfers, onderzoeken en publicaties jaarlijks hand over hand toeneemt. Het overzicht lijkt daardoor soms te ontbreken. De resultaten uit nationaal en internationaal onderzoek worden op de website op bondige en toegankelijke wijze beschreven, aan de hand van thema's als leestijd, leesmotivatie en leesvaardigheid. De leesmonitor is gelanceerd op de Bibliotheek Tweedaagse, begin december 2011. In de weken die volgden, trok de Leesmonitor 1.750 bezoekers, waarvan 1.350 unieke bezoekers.

Leesplan

De website www.leesplan.nl is een praktisch hulpmiddel voor professionals in de kinderopvang, het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het bibliotheekwerk voor het samenstellen van een (voor)leesplan. In een leesplan is een aanpak beschreven voor systematische en structurele leesbevordering op een school of kinderopvanginstelling. Tevens bevat de website een databank waarin meer dan 150 leesbevorderingsprojecten opgenomen zijn. Voor al deze projecten is

Jaarverslag 2011

.....
Stichting Lezen

aangegeven aan welke doelen voor leesbevordering wordt gewerkt. Deze leesbevorderingsdoelen zijn door Stichting Leerplan Ontwikkeling en het Expertisecentrum Nederlands gekoppeld aan opvoedings- en onderwijsdoelen.

In 2011 is deze website door onder andere een grote presentatie op de Nederlandse Onderwijstentoonstelling en bij verschillende workshops (o.a. bij bijeenkomsten van Cubiss, ProBiblio en Kunst van lezen) onder de aandacht gebracht.

Publicaties

Onderzoekspublicaties in de Stichting Lezen-reeks

Voorlezen in gezinnen in Nederland

Verslag van het onderzoek van E. Duursma (Rijks Universiteit Groningen - ETOC) naar de stand van zaken rond voorlezen in gezinnen met kinderen tot 12 jaar.

Eburon-reeks

Zo doen we dat nu eenmaal

Erna van Koeven, lerarenopleider aan een lerarenopleiding basisonderwijs, is voor haar proefschrift op vier open protestants-christelijke basisscholen nagegaan welke literatuuropvattingen leerkrachten hebben en hoe zij die meewegen in de boeken die zij selecteren en in de manier waarop zij met boeken werken. De titel *Zo doen wij dat nu eenmaal* geeft aan dat de literatuuropvattingen op open protestants-christelijke basisscholen vaak impliciet blijven: ze vinden geen basis in een bredere visie op de leescultuur op school, op de vormgeving van de levensbeschouwelijke schoolidentiteit of op onderwijs met pedagogische kwaliteit. Dit boek heeft binnen bijzondere basisscholen, maar ook daarbuiten, voor veel discussie over en reflectie op het literatuuronderwijs gezorgd; o.a. het Nederlands Dagblad, Reformatorisch Dagblad, de Stentor, Trouw, NRC, Metro, Telegraaf.

Geraakt door prentenboeken

Aletta Kwant (Rijks Universiteit Groningen) heeft voor dit promotieonderzoek de bijdrage van prentenboeken aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van jonge kinderen onderzocht. Uit dit onderzoek blijkt dat het voorlezen bijdraagt aan de emotionele competentie van kleuters. Het vergroot met name de vaardigheid die hen in staat stelt adequaat te reageren op gevoelens van andere mensen.

De stralende lezer

Stichting Lezen heeft 23 wetenschappers uitgenodigd om te reflecteren op de uiteenlopende functies van literatuur. Ze doen dat in de vorm van beschouwingen en verslagen van empirisch onderzoek, die in dit boek zijn gebundeld. Het boek is een weergave van het IGEL congres (International Society for the Empirical Study of Literature and Media) dat in 2010 door de Universiteit van Utrecht met medewerking van Stichting Lezen is georganiseerd.

Duidelijk wordt dat er meer redenen zijn om het lezen van literatuur te stimuleren dan leesplezier alleen. Het lezen van literatuur is belangrijk voor het functioneren van mensen in sociale contexten. Verhalen helpen in het opdoen van kennis over jezelf en andere mensen: hun emoties, gedachten en beweegredenen.

Waarom zou je nú lezen?

De vraag 'Waarom zou je (nú) lezen?' stond centraal op het wetenschappelijk congres dat Stichting Lezen eind 2010 heeft georganiseerd. Verschillende sprekers hebben hun bijdrage omgeschreven tot een artikel. Wetenschappelijke ontwikkelingen en nieuwe inzichten komen hierin aan de orde; over de stand van het lezen, de functie van lezen voor de ontwikkeling van het individu en de samenleving, nieuwe perspectieven op leesbevordering en opvoeden in de literatuur en de rol van de leerkracht, ouders, de bibliothecaris en de docent.

Publieksversie proefschrift Natascha Notten (in voorbereiding)

Sociologe Natascha Notten heeft onderzoek gedaan naar de langetermijneffecten van verschillen in mediaopvoeding thuis. Dit onderzoek toont de belangrijke rol van ouders in de leessocialisatie van kinderen aan. Het onderzoek is voor leesbevorderaars zo interessant dat Stichting Lezen Natascha Notten heeft gevraagd om een publieksvriendelijke uitgave van haar proefschrift te schrijven. Deze uitgave zal in 2012 in de Eburon-reeks verschijnen.

Kenniscentrum

Caleidoscoop

Stichting Lezen houdt een database bij met korte beschrijvingen van afgerond en lopend onderzoek op het gebied van lezen en leesbevordering: *Caleidoscoop*. In 2011 is deze database opgeschoond.

Universiteiten zijn gevraagd naar huidige onderzoekswerkzaamheden. Van relevante onderzoeken wordt melding gemaakt in de *Caleidoscoop*. In 2012 zal de *Caleidoscoop* verder aangevuld worden.

Brochures

In 2011 zijn de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe reeks uitgaven waarin relevante onderzoeksresultaten toegankelijk worden gepresenteerd voor intermediairs als ouders, leerkrachten en bibliothecarissen.

Kinderboekengids

Stichting Lezen geeft via de *Kinderboekengids*, uitgegeven door CPNB, bekendheid aan twee belangrijke activiteiten rond kinderboeken: *De Nationale Voorleesdagen* en *De Nationale Voorleeswedstrijd*. De *Kinderboekengids* is in 2011 in een oplage van 84.000 verzonden naar alle basisscholen en kinderdagverblijven in Nederland.

Literatuur in de klas

Voor het voortgezet onderwijs is in 2011 weer de brochure *Literatuur in de klas* samengesteld. Alle docenten Nederlands ontvingen de brochure. Hierin zijn alle landelijke leesbevorderingsprojecten van culturele instellingen en van Stichting Lezen voor het voortgezet onderwijs op een rij gezet. Doel van de brochure is docenten te informeren over de projecten en hen tot deelname te bewegen.

Tijdschrift Lezen

Het tijdschrift *Lezen* heeft inmiddels een vaste plek verworven bij de doelgroep. De oplage bedroeg in 2011 16.325. In *Lezen* komt de doorgaande leeslijn tot uitdrukking door voor alle leeftijdsgroepen en onderwijsniveaus aandacht te besteden aan literatuureducatie en leesbevordering. Daarnaast laat het blad lezers kennismaken met de rijke en gevarieerde wereld van de literatuur. Eind 2011 startte de voorbereidingen voor een grootschalig lezersonderzoek onder de abonnees. De resultaten zullen in het eerste kwartaal van 2012 bekend worden gemaakt.

Lezen besteedde aandacht aan het schrijversjubileum van Jacques Vriens en aan het jubileum van *de Inktaap*, de literaire jongerenprijs, die werd gewonnen door Robert Vuijsje. Er werd ook uitgebreid aandacht besteed aan de nieuwe master Jeugdliteratuur (Universiteit Tilburg), die in een grote behoefte blijkt te voorzien. Boekillustratoren hebben een vaste plaats in *Lezen*. In 2011 laat Wouter van Reek zien hoe zijn keepvogel digitaal vorm krijgt en vertelt Wendie Panders hoe haar vileine sprookjesfiguren tot stand komen. Pechvogels, sukkels en mislukkelingen stonden centraal in de bijdrage over de nieuwste kinderboekenhype: de loserdagboeken.

Verder verschenen onder meer artikelen over ouders en voorlezen, de kinderopera *Mannetje Jas*, avi-boeken en *Stilton de Muis* die na Italië ook Nederland veroverde.

Website

In 2011 werd de website van Stichting Lezen door ruim 175.000 mensen bezocht.

Leesplan.nl

De website www.leesplan.nl is een praktisch hulpmiddel voor professionals in de kinderopvang, het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het bibliotheekwerk voor het samenstellen van een

(voor)leesplan. In een leesplan is een aanpak beschreven voor systematische en structurele leesbevordering op een school of kinderopvanginstelling. Tevens bevat de website een databank waarin meer dan 150 leesbevorderingsprojecten opgenomen zijn. Voor al deze projecten is aangegeven aan welke doelen voor leesbevordering wordt gewerkt. Deze leesbevorderingsdoelen zijn door Stichting Leerplan Ontwikkeling en het Expertisecentrum Nederlands gekoppeld aan opvoedings- en onderwijsdoelen.

In 2011 is deze website door onder andere een grote presentatie op de Nederlandse Onderwijstentoonstelling en bij verschillende workshops (o.a. bij bijeenkomsten van Cubiss, ProBiblio en Kunst van lezen) onder de aandacht gebracht.

Nieuwsbrief

In 2011 zijn vijf reguliere digitale nieuwsbrieven verstuurd en daarnaast nog een aantal extra nieuwsbrieven in verband met o.a. de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs en Lezen Centraal, alsmede diverse persberichten.

Calendarium

Jaarlijks stelt Stichting Lezen het *Calendarium* samen: een overzicht van activiteiten, prijzen, symposia, materialen, websites en andere initiatieven op het gebied van leesbevordering. Het *Calendarium* is gratis en wordt verspreid onder scholen, gemeenten, bibliotheken, boekhandels en andere organisaties die zich bezighouden met leesbevordering. De totale oplage in 2011 bedroeg 15.000. Het *Calendarium* is ook te raadplegen op lezen.nl

Stichting Lezen in de pers

In het verslagjaar is geregeld aandacht besteed aan het werk en de betekenis van Stichting Lezen. Directeur Gerlien van Dalen vertegenwoordigt Stichting Lezen op tal van gelegenheden, waarvan de pers verslag doet en naar aanleiding waarvan vaak weer nadere berichtgeving volgt. Dat leidde tot interviews in onder meer *Trouw*, *Boekenpost*, *Bibliotheekblad* en op radio en TV. De projecten van Stichting Lezen krijgen veel aandacht. Dat in het kader van *Kunst van Lezen* inmiddels op meer dan 700 bibliotheken het *BoekStartkoffertje* wordt uitgedeeld aan jonge ouders was voor veel media aanleiding voor een bericht – het *Parool* wijdde er een uitgebreid artikel aan. De ruim 1000 vermeldingen die via Google Alert zichtbaar gemaakt kunnen worden, onderstrepen dat. Ook *De Weddenschap* is een project dat in heel uiteenlopende media is opgepikt, van *Metro* tot *Trouw*. De *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs* trekt ook veel media aandacht.

Conferenties, symposia en beurzen

Lezen Centraal

Op 22 maart vond in de Reehorst in Ede Lezen Centraal plaats, het jaarlijkse congres van Stichting Lezen. Ruim 200 honderd deelnemers waren op het onderwerp leesmotivatie en literaire competentie van kinderen van 0 – 18 jaar afgekomen. Het congres dat tot de laatste plaats was volgeboekt werd geopend met een videoboodschap van staatssecretaris Halbe Zijlstra. In het ochtendprogramma lag de nadruk op de opbrengst van leesbevordering. Word je intelligenter van lezen? Suzanne Mol nam het wetenschappelijk bewijs rond die vraag onder de loep. In het middagdeel waren er sessies voor verschillende doelgroepen, waaronder Bibliotheek op de basisschool, over groeiende leeshonger die een actuele boekencollectie bij leerlingen opwekt. Ook de sessie over leesplan in het vmbo trok veel belangstelling.

Uit de evaluatie onder deelnemers bleek dat deelnemers niet alleen met hoge verwachtingen waren gekomen, maar dat die verwachtingen ook werden ingelost, zo bleek uit de evaluatie. Op een schaal van vijf werd de conferentie met 3,7 gewaardeerd. Het belangrijkste effect van de conferentie was volgens de deelnemers de stimulans voor het dagelijkse werk en de kennisname van recente ontwikkelingen.

HSN

In 2011 vond de jaarlijkse Het Schoolvak Nederlands-conferentie in Den Haag plaats. Aan de Nederlandse edities van deze Vlaams-Nederlandse conferentie levert Stichting Lezen traditiegetrouw een grote inhoudelijke bijdrage in de zogenaamde literatuurstroom.

Stichting Lezen nodigde ondermeer Eppo van Nispen, directeur van Stichting CPNB, uit om het aanwezige publiek te vertellen over de Kinderboekenweek en hoe dit evenement is in te passen in het literatuuronderwijs. Ook was er onder de titel *De kunst van het verleiden* aandacht voor achtereenvolgens een auteur, een grafisch ontwerper en een boekverkoper, die uitlegden hoe zij mensen trachten te verleiden tot het lezen van een boek. Samen met de Bibliotheek Den Haag werd een aparte jongerenliteratuur hoek ingericht, om het publiek te laten kennismaken met de twintig titels van de longlist van de *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*.

The unbound Book

De conferentie The unbound Book heeft op 19 t/m 21 mei plaats gevonden in Den Haag en Amsterdam. Deze conferentie die mede namens het Amsterdamse eboekenstad project werd georganiseerd ging in op wat in deze digitale tijd moet worden verstaan onder een elektronisch boek. Stichting Lezen heeft een financiële bijdrage aan deze conferentie geleverd.

Manuscripta

In het eerste weekend van september vindt Manuscripta, de traditionele opening van het literaire seizoen plaats. Voor Stichting Lezen is dit een goede gelegenheid om de activiteiten onder de aandacht te brengen. In 2011 was er in een speciaal ingerichte stand aandacht voor *De Weddenschap*, een nieuwe leesbevorderingscampagne voor het vmbo. Onder bezoekende vmbo-docenten, mediathecarissen en medewerkers van de openbare bibliotheek werd in de stand een Weddenschapsboekenpakket verloot. Op het buitenpodium deed het publiek mee aan een quiz rond vmbo en lezen, MTV-presentatrice Nadia Palesa-Poeschman (een van de boegbeelden van de campagne) trad op als quizmaster.

Nederlandse Onderwijs Tentoonstelling

In de laatste week van januari vond de Nederlandse Onderwijstentoonstelling plaats. Stichting Lezen heeft die gelegenheid gebruikt om, met een speciaal daartoe ingerichte stand, de website Leesplan.nl onder de aandacht te brengen. Bezoekers konden aan de hand van een zogenoemde *Leesklimaatmeter*, bepalen hoe goed het leesklimaat op hun school is. Ruim zeshonderd leerkrachten hebben van die mogelijkheid gebruik gemaakt en zo ook ervaren op welke onderdelen het leesklimaat op hun school nog beter kan worden. Ter ondersteuning van dit leesklimaat werden ruim 2000 posters met tips voor in de klas uitgedeeld.

Kunst van Lezen 2011

Stichting Lezen geeft met het SIOB vorm aan het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen. 2011 was een belangrijk jaar omdat het aanvankelijk het laatste subsidiejaar zou worden van dit samenhangende leesbevorderingsprogramma. Op basis van monitoringrapporten en steekhoudende argumenten heeft de projectorganisatie (directie Stichting Lezen, directie SIOB en projectcoördinator) vanaf begin 2011 gepleit de subsidie te continueren om leesbevordering structureel te verankeren in beleid van bibliotheken en samenwerkende partijen zoals gemeente, school, kinderopvang en consultatiebureau. In september 2011 stuurde staatssecretaris Zijlstra een brief aan de Tweede Kamer dat hij besloten had de subsidie vier jaar te continueren (tot eind 2015) op basis van een actieplan voor de periode 2012-2015. Het in december 2011 ingediende actieplan, het jaarplan en de bijbehorende begroting zijn in februari 2012 goedgekeurd. Kunst van Lezen is daarmee voor vier jaar verzekerd van een bijdrage van een kleine 3 miljoen euro per jaar vanuit OCW. In het actieplan staan vanaf 2012 drie onderdelen van het programma centraal:

1. Continuering *BoekStart* voor baby's (80% van de bibliotheken doet inmiddels mee) en uitrol *BoekStart* in de kinderopvang.
2. Integratie van Bibliotheek in de basisschool binnen de Bibliotheek op school (SIOB en BNL). Start van opzet programma de Bibliotheek op school voortgezet onderwijs. De literaire kant van de cultuurhistorische Canon wordt onderdeel van de pijler collectie binnen de Bibliotheek op school voor zowel PO als VO.
3. Versteving van lokale en bovenlokale leesbevorderingsnetwerken op strategisch, beleidsmatig en uitvoerend niveau.

In 2011 is hard gewerkt aan versteving van de programmalijnen binnen en buiten de bibliotheeksector. De reguliere activiteiten van Stichting Lezen en de activiteiten van het programma Kunst van Lezen zijn beter op elkaar afgestemd, en vullen elkaar aan. Het bureau van Stichting Lezen levert forse ondersteuning in personele zin aan het programma Kunst van Lezen. Andersom wordt door Kunst van Lezen financieel geïnvesteerd in projecten van stichting Lezen die belangrijk zijn voor het welslagen van de vier onderdelen van Kunst van Lezen. Dit legt een stevige bodem onder plannen die op deze manier eenvoudiger en voortvarender verwezenlijkt kunnen worden. Met het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken zijn de in 2010 gemaakte afspraken nagekomen waardoor een evenwichtige verdeling van menskracht voor Kunst van Lezen vanuit beide organisaties tot stand is gekomen.

Organisatie en financieel beleid

De druk op de werkzaamheden van het bureau van Stichting Lezen nam aanzienlijk toe door de vele nieuwe activiteiten en projecten die in 2011 ontwikkeld werden of tot stand kwamen, zoals de grotere nadruk op onderzoek en de verspreiding van onderzoeksresultaten, versterkte aandacht voor lezen op het vmbo en de docentenopleidingen en de succesvolle uitwerking van het programma *Kunst van Lezen*. In 2010 zijn maatregelen genomen om deze consequenties te kunnen opvangen. Met het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken zijn in 2010 goede afspraken gemaakt over een evenwichtiger verdeling van menskracht voor *Kunst van Lezen* vanuit beide organisaties. Eind juni 2011 is Christiaan van Willenswaard uit dienst gegaan. Ruim vijftien jaar was hij aan de Stichting verbonden, het grootste deel van de tijd als adjunct-directeur. Zijn afscheid is in mei 2011 gevierd met een symposium over leesbevordering en een feest. Vanwege het aangekondigde vertrek van de financieel administrateur Hans Rigter is eind 2011 de werving gestart voor een nieuwe financieel administrateur en is per 9 januari 2012 Karin Verburg aangesteld.

Financiën

Stichting Lezen heeft de verantwoordelijkheid voor de besteding van het door de rijksoverheid beschikbaar gestelde budget voor leesbevordering (in 2010: € 2.270.809). Daarvan is € 1.870.812 bestemd voor projectbijdragen en € 399.997 voor de beheerslasten.

Toekenningen van projectbijdragen zijn gebaseerd op het Meerjarenbeleidsplan 2009-2012, *Van Rupsje Nooitgenoeg tot Hoffman's Honger: een leven lang leeslust*.

Projectbijdragen worden getoetst aan de daartoe opgestelde criteria. Het projectenoverleg brengt advies uit over projectvoorstellen, veelal na overleg met de betrokkenen en externe deskundigen. De directeur beslist en legt achteraf verantwoording af aan het bestuur.

Na afloop van een project vindt afrekening plaats. Voor bijdragen boven de € 75.000,- wordt een accountantsverklaring bij afrekening verlangd. Wordt er meer uitgegeven dan er is toegekend dan komt de overschrijding ten laste van de ontvanger van de bijdrage. Wordt er minder uitgegeven dan begroot dan wordt er naar rato van de inkomsten en uitgaven (begroting – financieel verslag) afgerekend.

Projecten die Stichting Lezen zelf uitvoert worden in de jaarrekening verantwoord.

Naast het reguliere budget heeft Stichting Lezen de verantwoordelijkheid voor het financiële beheer van het project *Kunst van Lezen*. In 2011 is een bedrag beschikbaar gesteld van € 2.900.000. Samen met een overschot uit 2009 was in totaal beschikbaar voor 2010 € 3.126.000.

De administratieve procedures en het financiële beheer van *Kunst van Lezen* vinden plaats naar voorbeeld van de bij Stichting Lezen gebruikelijke werkwijze.

Bestuur

Stichting Lezen functioneerde in 2011 in de geest van de Code Cultural Governance.

Het bestuur is in 2011 vijf maal in reguliere bestuursvergadering bij elkaar geweest. Alle voor de continuïteit van het werk van Stichting Lezen belangrijke ontwikkelingen en stukken zijn in deze vergaderingen besproken. Daarnaast vond op diverse punten bilateraal overleg plaats. Belangrijke items waren onder andere het (concept)beleidsplan 2013-2016 en een eventuele aanstelling van een tweede bijzonder hoogleraar en de werving van nieuwe bestuursleden.

Samenstelling van het bestuur

De samenstelling van het bestuur was per 31 december 2011 als volgt:

Eddy Schuyer, voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur ziekenhuis Delta, voorzitter

Cor Nagtegaal, adviseur en interim-manager Xiane BV, penningmeester

Anja de Feijter, hoogleraar Moderne Nederlandse Letterkunde Universiteit Nijmegen, secretaris

Jaarverslag 2011

.....
Stichting Lezen

Titus Al, senior adviseur onderwijs bij Bestuur en Management Consultant (BMC), Amersfoort
Paulien Loerts, directeur operatie en innovatie WPG Uitgevers
Cathy Spierenburg, projectleider crossmediale kinderconcepten en media-educatie Nederlandse
Publieke Omroep

Samenstelling van het bureau

Samenstelling van het bureau per 31 december 2011

Gerlien van Dalen, directeur

Niels Bakker, medewerker onderzoek

Daan Beeke, projectleider voortgezet onderwijs (havo/vwo)

Tike de Boer, bestuurssecretariaat en websites

Marijke Bos, projectleider voor- en vroegschoolse periode

Peter van Duijvenboden, projectleider vmbo en pabo

Bregje Felder, secretariaat en projectadministratie

Adriaan Langendonk, coördinator *Kunst van Lezen*, zowel werkzaam voor Stichting Lezen als het
SIOB

Agnes van Montfoort, projectleider primair onderwijs

Hans Rigter, administrateur

Roos Wolters, beleidsmedewerker wetenschappelijk onderzoek

Desirée van der Zander, communicatie en pr

Prof. Dr. D.H. Schram, bijzonder hoogleraar Leesgedrag